

ТВОРЧЕСКИ РАЗГОВОРИ СЪС СЪВЕТСКИ УЧЕНИ ПО ВЪПРОСИТЕ НА БЪЛГАРСКАТА ЛИТЕРАТУРА

Продължавайки традициите на прогресивната руска славистична мисъл, в последните години все по-голям брой съветски учени проявяват интерес към българската литература. Трудовете на такива учени като: Н. С. Державин, К. Н. Державин, К. А. Копержински или на помладото поколение литературоведи — Н. Кравцов, Д. Марков, В. Злиднев и др. засягат важни проблеми от нашето литературно наследство. Благодарение на тяхната научно-изследователска и преводаческа дейност, българската литература — минала и съвременна — добива все по-голяма популярност сред съветските народи.

За да отговори на нарасналите интереси на съветските читатели към нашата национална литература, колектив от научни работници в Института по славяноведение при Академията на науките в Москва се е заел с отговорната, но благородна задача, да напише очерци по история на българската литература от средата на миналия век до наши дни. Ръководени от голямата си любов към българския народ и литература, съветските литературоведи-българисти са преодолели големи трудности, за да ни поднесат един труд, в който за първи път нашата национална литература се обгръща по-цялостно, проследяват се основните линии в нейното развитие, разглеждат се по-значителните факти и явления от позициите на марксистко-ленинската научна методология.

Съзнавайки отговорността на предприетото дело и за да бъдат избегнати евентуални пропуски — толкова естествени, когато се пише за една чужда литература, без наличието на целия изворен материал — Институтът по славяноведение намери за необходимо написаните очерци в Москва да бъдат обсъдени съвместно с Института за българска литература при БАН. За тази цел у нас пристигнаха двама от членовете на колектива — Д. Марков, доктор по филологическите науки и В. Злиднев, кандидат на филологическите науки.

В продължение на шест дни — от 25. I. до 2. II. т. г., трудът на съветските учени-българисти бе всестранно разгледан, бяха изтъкнати неговите достоинства и слабости, неговото значение за изучаването на националната ни литература.

В своето встъпително слово акад. Людмил Стоянов, директор на Института за българска литература, изрази радостта на българските литературни работници, че им се дава възможност, съвместно със своите съветски колеги да обсъждат въпросите на българската литература. Като

подчерта голямото значение на приготвения от Института по славяноведение труд за изучаване и популяризиране на нашата литература Д. Стоянов призова и научни работници, и писатели да вземат участие в обсъждането, да направят обективно и творчески своите критически бележки както върху общата постройка на книгата, така и по конкретни въпроси, за да може трудът, посветен на нашата национална литература, да излезе във възможната най-добра форма.

Преди да започнат изказванията проф. Д. Марков изложи накратко характера на представените за обсъждане очерци по история на българската литература, принципите, от които се е ръководил колективът при определяне обема и композицията на материала, целите и задачите на този труд. Пригответената книга, по думите на Д. Марков, идва да отговори на нарасналите интереси на съветските читатели, на студентите от филологическите факултети, да задоволи и масовия читател. Това е обусловило хронологическите рамки на книгата, нейния обем, научно-популярния ѝ характер. Отбелязвайки сложността на проблемите, които е трябвало да разрешават, Д. Марков заяви: „Ние не смятаме, че всичко у нас е сполучливо. Но ако има някакви успехи в нашата работа, ние смятаме и сме уверени в това, че те са резултат не само на нашите усилия, на авторския колектив, който работи в Москва, а са резултат безспорно и на успехите на българското литературоведение, от което ние сме се ползували и чиито постижения сме се стремили да обобщим в своята работа. . . . Ние дойдохме тук от Москва, за да можем още един път да прегледаме всичко. Надяваме се, че в процеса на нашето обсъждане тук ще ни бъде оказана наистина една много голяма българска помощ“.

Обсъждането протече оживено и на високо равнище. В него взеха участие повече от двадесет души: академици, професори, научни работници, писатели и др., които с чувство на уважение към извършеното от съветските другари, посочиха както успехите, така и недостатъците, грешките и пропуските, допуснати по една или друга причина. В продължение на шест дни се водиха съвместно откровени творчески разговори за българската литература — разговори, които по своята всеобхватност и принципиалност са първи по рода си в нашия литературен живот. Изказванията целяха да обгърнат всички въпроси, засегнати в книгата, било за обема и композицията на материала, било от историко-лите-

ратурен или теоретико-методологически характер. Покрай по-общите въпроси бяха засегнати редица конкретни проблеми от биографиите и литературното дело на писателите, бяха изнесени нови данни за осветляване на някои страни от литературното ни наследство. Изобщо бяха повдигнати и изяснени въпроси, които засягат различни страни на нашата национална литература. Направените изказвания безспорно ще подобрят значително обсъждания труд; те ще бъдат от полза както за съветските другари, така и за българските литературни работници. Може би не ще бъде преувеличено ако се каже, че станалото обсъждане бе една репетиция за българските литературни работници за предстоящото написване Историята на българската литература.

Стойността и значението на приготвения от Института по славяноведение труд за българската литература се определят преди всичко от факта, че в него за първи път нашата национална литература става предмет на цялостно разглеждане от позициите на марксистката литературна наука и естетика. Да се обгърне литературното ни развитие от момента на формирането на нашата национална литература, да се проследи последователно историко-литературният процес, да се разкрият неговите закономерности, да се характеризират литературните течения, да се очертае обликът на по-значителните поети и писатели — предполага не само широка литературна осведоменост, но и солидна теоретическа и методологическа подготовка.

Почти всички, които се изказаха, изтъкнаха, че авторите на очерците в главни линии са разрешили с успех поставената задача. Изхождайки от постиженията на българското литературоведение, те са направили опит по някои въпроси да отидат и по-напред, да решат по нов начин редица спорни проблеми, да погледнат от нови страни на някои литературни явления. И в това отношение те са се добрали наистина до интересни съждения и изводи.

При определяне на периодите в българската литература, съветските другари са се старали да излязат от преките литературни явления. Проведената периодизация в книгата в общи линии съвпада с периодизацията, възприета и от нашия литературен институт. Извика възражение определението, че от началото на века имаме и нов период в литературата.

В обзорните глави, с които започва всеки период, се дава обща картина на литературния живот. В тези обзорни глави авторите са успели да обгърнат и систематизират богат и разнообразен материал, да дадат обществено-политическия и културно исторически фон, на който се открояват отделните писатели, да характеризират

по-значителните факти и явления. По такъв начин читателят има възможност да почувствува непресекващия историко-литературен процес, да види мястото на отделните писатели във вековното литературно развитие. Отчитайки трудностите при съставянето на подобен род обзорни глави, в изказванията се направиха пожелания за тяхното подобрене, за попълване с нови материали, за доуточняване на отделни формулировки, за по-ярко подчертаване ролята на литературната традиция, за отстраняване на някои елементи на социологизуване.

На по-значителните писатели авторите са посветили отделни монографични очерци, в които, в историко-литературен план, се разглежда жизненият и творчески път на писателя, изтъкват се идейните и художествени ценности, с които е обогатил българската литература, характеризират се художественият метод и естетическите позиции на твореца. Бе подчертано, че авторите на очерците в много случаи са се домогнали до успехи както при характеристиката на литературните периоди, така и при разкриване на идейно-художественото своеобразие на нашите поети и писатели. По някои въпроси: за характера на реализма в литературата преди и след Освобождението, за своеобразието на творчеството на отделни писатели, изпитали влиянието на индивидуализма и символизма, за метода на революционно-пролетарските поети, за литературата ни от тридесетте години те са стигнали до интересни съждения, до свои оригинални концепции. Макар че на някои от тези определения се погледна критически, важното в случая е, че съветските другари са дали свое разрешение на поставените въпроси. Те са търсили да открият и посочат всички онези естетически ценности, които се съдържат и в творчеството на писатели, изпитали едни или други отрицателни влияния. Тезата на съветските другари за художествения метод на Хр. Смирненски бе оспорена от редица наши литературни работници.

Когато човек чете очерците, пред него се разкрива картината на литературния живот от момента на подема и разцвета на възрожденската ни литература до съвременната българска литература, отразяваща социалистическото ни строителство.

Авторите са се стремили да изтъкнат национално-самобитния облик на българската литература, нейния дълбоко народностен характер, органическите ѝ връзки с борбите на народа за национална свобода, социална правда и човешко щастие.

Разбира се, авторите не са могли да избегнат — естествените при такъв род работи — неточности, пропуски и непълноти, било от фактическо-библиографско ес-

тество, било при идейно-естетическия анализ на художествените творби, било при цялостната оценка на отделни произведения. Направените изказвания на обсъждането очевидно ще спомогнат за отстраняване на допуснатите грешки, за попълване на очерците с нови моменти и материали от литературното ни развитие, за по-широко застъпване на някои писатели в обзорните глави или за по-пълнокръвно представяне на онези, за чието творчество има монографични очерци.

На края на обсъждането другарите В. Злиднев и Д. Марков, изразявайки благодарността на целия колектив за оказаната им помощ, взеха отношение по повдигнатите въпроси; те доизясниха някои свои становища, приведоха нови аргументи в подкрепа на своите оценки и изводи, отхвърлиха някои критични бележки.

Не може да има никакво съмнение, че другарите от Института по славяноведение са погледнали сериозно на предприетото дело, с голяма любов и научна добросъвестност са изучили българската литература и са подготвили един труд с неоспорими научни качества, който ще има голямо значение за изучаване на нашата национална литература не само от съветската културна общественост, но и от народите на другите страни. Този труд ще ползува и всички у нас, които се интересуват от идейно-естетическите богатства на нашето литературно наследство.

Нека пожелаем трудът „Очерци по история на българската литература“ в скоро време да бъде окончателно завършен и отпечатан, за да отиде в ръцете на всички онези, които се интересуват от българската национална литература.

ГЕОРГИ ДИМОВ